

Sota els peus

Més enllà del panot, el terra de Barcelona és ple de bellesa: rajoles hidràuliques de mil formes i colors, peces d'artistes que han fet del sòl el seu llenç i records emblemàtics de la ciutat

Per **Maria Junyent**
Fotografia **Iván Moreno**

SOTA → TERRA...

LES CASES DE L'AIGUA

Hi ha un túnel de 300 metres que connecta la Casa de l'Aigua de la Trinitat Vella (Sant Andreu) amb la Casa de l'Aigua de la Trinitat Nova (Nou Barris) i que travessa per sota la Meridiana. Es pot visitar a partir del 8 d'abril.

→ La visita s'organitza des del MUHBA, amb reserva prèvia.
Tots els diumenges, de 10 a 14 h.

CATIFES DE CIMENT

Paviments amb DO

A principis del segle XX, quan la ciutat encara no coneixia l'asfalt i els barcelonins s'embrutaven els camals dels pantalons sempre que queien quatre gotes, el setmanari satíric *L'esquella de la Torratxa* va batejar Barcelona amb el malnom de *Can Fanga*. El nom ha perdurat per altres brutícies, però no ha pogut fer-ho per la qualitat dels terres: a Barcelona tenim alguns dels paviments més bonics –tot i que alguns estiguin ben bruts– d'Europa. Dels panots de ciment que asfalten carrers i avingudes als mosaics hidràulics modernistes que decoren els interiors. Els terres de Barcelona reclamen mirades i expliquen centenars d'històries.

Del panot n'hem descobert moltes coses gràcies al llibre *Barcelona a ras de suelo* (Edicions UB, 2018), de Danae Esparza. La investigadora explica com l'Ajuntament va convocar un concurs públic l'any 1906, del qual es van triar cinc dissenys de panot que són els més populars avui dia, el més mític dels quals (que es ven com a souvenir) és el de la flor, que al contrari del que es diu sovint, no està demostrat que sigui un disseny de Puig i Cadafalch, tot i que el panot s'assembla molt al paviment de la Casa Amatller que sí que és obra de l'arquitecte modernista. De panots n'hi ha una pila: des del històric disseny hexagonal de Gaudí que podem veure al passeig de Gràcia –i exposat al MoMa–, decorat amb estrelles de mar, fòssils i algues (el va fabricar la casa barcelonina Escofet, encara avui en actiu), fins a nous dissenys com el de la B de Barcelona que es va instal·lar el 2008 a un tram del carrer Ganduxer i el polèmic i relliscós panot de les fulles de plàtan de la Diagonal.

Granja Viader

MOSAIC HIDRÀULIC

Interiors gloriosos

Hospital de la Santa Creu

A l'exterior de l'edifici trobareu un mosaic de rajoles del segle XVII, de ceràmica esmaltada amb forma quadrangular i amb molinets que combinen verd i blanc.

Cercle del Liceu

El paviment de la Sala Alexandre Riquer, al segon pis, és una explosió vegetal amb verds, ocres i taronges fet per la casa de paviments Escofet cap al 1900.

Casa Amatller

Tesel·les rectangulars de pedra, amb senefes ondulades i motius florals, obra del mosaïcista Mario Maragliano. La factura és de l'any 1900.

Granja Viader

A banda de servir un dels millors biquinis de la ciutat, a la Viader tenen un mosaic hidràulic preciós i detallista, fet de grocs, verds i blaus, de principis del segle XX.

RESTES ARQUEOLÒGIQUES

Fa menys d'un mes que l'ICUB informava de tres noves troballes: restes romanes d'habitatges al carrer Sant Sever, fosses d'inhumació a la Barceloneta i enterraments romans dels segles III i IV al Born. Si voleu veure restes del XVII, visiteu el Born Centre de Cultura i Memòria.

→ De dimarts a diumenge, de 10 a 20 h.

TOTES LES BARCELONES

Les restes que inclou el conjunt monumental del MUHBA de la plaça del Rei abracen la Barcino romana del segle I aC, la Barchinona visigòtica del segle VII dC i la Barcelona medieval del segle XIII. Un passeig per la història completa de la ciutat.

→ De dimarts a dissabte, de 10 a 19 h. Diumenge, de 10 a 20 h.

PERTREPITJAR

Art de baixa volada

Quan el 1968 li van proposar a Miró que fes un mural per a la nova terminal de l'aeroport, no només va acceptar l'encàrrec sinó que va prometre dues obres més que, a banda de donar la benvinguda als visitants que venien per l'aire, ho fessin també per terra – amb l'escultura *Dona i ocell* al parc Joan Miró – i per mar, amb el *Paviment Miró* que decora la Rambla, al l'altura del pla de l'Os de la Boqueria, que va realitzar amb la complicitat del ceramista Joan Gardy Artigas. Seguint la voluntat de Miró, l'obra no es va protegir com una peça de museu, sinó que es va fer justament per ser trepitjada pels milers de persones que transiten per la Rambla cada dia. Amb una intenció similar, al Moll de la Barceloneta hi ha la instal·lació *Crescendo Appare*, de l'escultor Mario Merz; un conjunt de neons vermells incrustats a terra que representen la llei estructural del matemàtic Leonardo Fibonacci. Dit més clar, una progressió aritmètica en la qual cada número és el resultat de la suma dels dos anteriors. Si teniu sort, la trobareu encesa. Per més art a vista de cuc i a l'espai públic, hi ha el jardí de les Escultures de la Fundació Joan Miró, on entre una desena d'obres hi ha l'escultura *Teulada* de Perejaume –literalment, una teulada arran de terra– i la placa, entre claveguera i tomba, de Jaume Plensa, de l'any 1990, amb inscripcions en llatí que invoquen (o denuncien) els luxuriosos, iracunds, falsificadors, violents, traïdors, lladres, avars, adúladors i rufians “*dell'arte*”. Si seguïu amunt, fins al Mirador de l'Alcalde, veureu a terra el paviment fet de claus, ampolles de vidre i filament de maquinària de Joan Josep Tharrats.

Per llençar
o per
catalogar?

55.714

En l'última gran operació de neteja de xiclets i taques al paviment que va fer l'Ajuntament es van comptabilitzar 55.714 xiclets (com els devien comptar?), dels quals 1.152 es trobaven sota elements de mobiliari urbà.

INVENTARI

El Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament va crear un inventari participatiu de mosaics de la ciutat, de façanes, rètols i també paviments públics i privats d'interès.

→ www.ajuntament.barcelona.cat/arqueologiabarcelona/mosaics

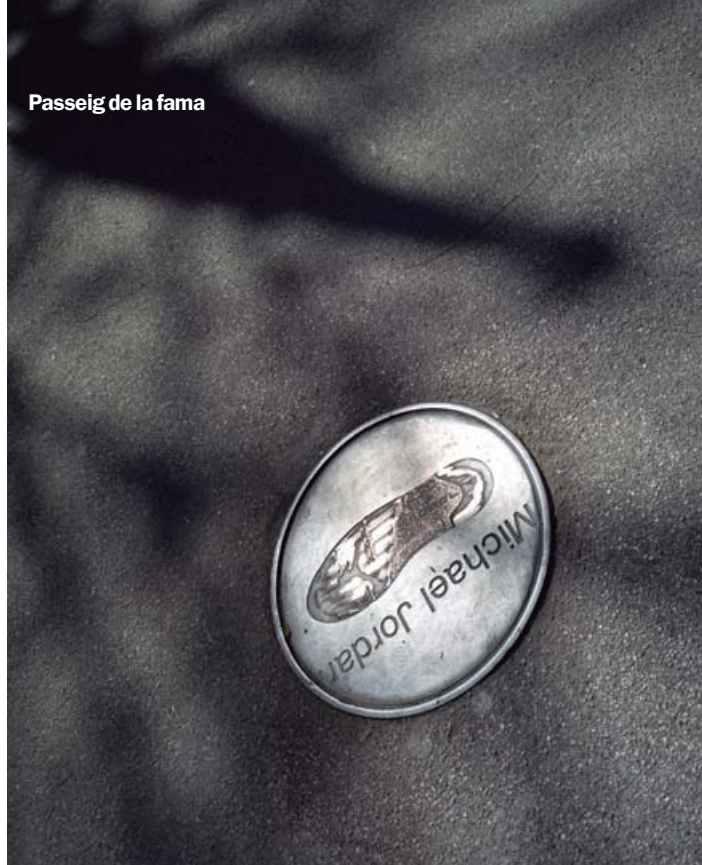
SOTA TERRA...

REFUGIS ANTIAERIS

A Barcelona van arribar a existir prop de 1.400 refugis antiaeris. Alguns d'ells es poden visitar, com per exemple el de la plaça del Diamant, a dotze metres sota terra, un dels més grans entre els 90 que hi havia només al barri de Gràcia.

→ Tots els diumenges. 11 h. 3 €. Cal reservar-hi plaça prèviament al Taller d'Història de Gràcia. T. 93 219 61 34.

SENYALÍSTICA

Indicacions i memòria

Si us proposeu mirar a terra mentre camineu per on sigui de la ciutat, us adonareu que el terra és ple d'informació: a banda dels empedrats històrics que parlen del passat de la ciutat, hi ha plaques verdes que apunten les espècies dels arbres plantats i hi ha també les vermelles de la Ruta del Modernisme, que marquen un itinerari per les principals obres de Gaudí, Domènech i Montaner i Puig i Cadafalch. També n'hi ha moltes altres de commemoratives, com les plaques 'Guapos per sempre', que reconeixen el servei que han fet a la ciutat una pila de comerços emblemàtics com la històrica El Indio, fundada l'any

1870 i que va tancar el 2014, la Sala Parés, que va obrir portes el 1840, i els històrics Paviments Escofet, en actiu des del 1886, entre molts altres. El terra de Barcelona també serveix d'una mena de passeig de la fama de les persones i moments que han destacat en la història de la ciutat: entre l'Institut del Teatre i el Teatre Lliure hi ha la Ronda de les Actrius, les plaques amb els noms de les actrius guanyadores del premi Margarida Xirgu. A la plaça dels Campions, a la Vila Olímpica, hi ha més de 200 plaques amb els noms de grans esportistes i medallistes d'or, deu de les quals, de bronze, van desaparèixer a principis del 2018. També hi ha poetes amb marca al sòl: al carrer Bon Pastor, entre la Diagonal i Muntaner, hi ha la *Primera pedra d'homenatge a Joan Brossa*, promoguda pel Col·legi d'Aparelladors. A la cantonada de Roc Boronat amb Tànger trobareu paraules de Foix als peus d'un arbre: "M'exalta el nou i m'enamora el vell".

Senyals horàries i de nostàlgia

RELOTGES SOLARS

N'hi ha una pila, però un dels més representatius és el de la plaça Maria Cristina, a la Diagonal, inspirat en els rellotges del passat en què l'ombra de la persona servia per assenyalar l'hora. L'obra és d'Eduard Farré i Carme Segura.

PETITS PAISATGES

L'Ajuntament va premiar amb plaques els detalls que donen caràcter a la ciutat. Un d'ells és Els Quinze (pg. Maragall amb Av. Borbó), en al·lusió als 15 cèntims que valia el tramvia que feia el trajecte Barcelona-Horta.

ENCARA HI SÓN

Marques de la història

01.

Memòria a les voreres

El nomenclàtor franquista dels carrers encara té rastres a la ciutat, escrit en rajoles que a poc a poc desapareixen, com per exemple a prop del número 108 del carrer Doctor Trueta, on al terra hi veureu escrit 'Wad-Ras', el nom de la presó propera. L'artista visual Frederic Perers va aplegar-los tots al llibre *Voreres, la memòria subtil* (Barcelona Il·lustrats, 2017).

02.

Talons de prostitutes

Al Restaurant Amaya (Rambla, 20) tenen penjada una llosa de marbre amb els forats dels talons de les prostitutes que feien servei davant de la desapareguda Pensión Paquí. Entreu-hi i demaneu que us expliquin històries.

03.

El rellotge de Cabrerizo

Atents si passeu pel número 69 de la Via Laietana. Probablement esteu trepitjant el rellotge lumínic que Joan Cabrerizo va instal·lar-hi l'any 1935, amb esferes de vidre que s'il·luminen de nit marcant hores i minuts, i el rostre daurat de Mercuri, déu llatí del comerç, al centre, al costat de l'escut de la Barcelona de l'època.

ALLÒ QUE AMAGA EL METRO

A banda de les anomenades 'estacions fantasma', també hi ha secrets a estacions en ús, com per exemple l'obra Meeting Point de Jordi Benito que hi ha al terra del vestíbul de l'estació de ferrocarrils de Provença, i que, mitjançant un gravat, representa una frase de Pompeu Fabra traduïda al llenguatge matemàtic.

CLAVEGUERAM

Des de l'equipament d'educació ambiental La Fàbrica del Sol organitzen visites guiades al clavegueram de la ciutat. L'aforament és molt reduït, hi ha molta demanda i en fan poques cada any, però si voleu estar al cas de les inscripcions, podeu registrar-vos a la web del projecte.

→ La Fàbrica del Sol.